

ТЕХНОЛОГІЯ CLIL В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ БАГАТОМОВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ З НАВЧАННЯМ МОВ КОРИННИХ НАРОДІВ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Олена Фідкевич, к. філ. н.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є аналіз інноваційної навчальної технології CLIL і визначення оптимальних умов використання її в процесі реалізації моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти України з навчанням мов корінних народів та національних меншин.

Входження України в європейський освітній простір обумовлює необхідність подальшого удосконалення системи мовної освіти, її адаптації до європейських реалій, створення умов для забезпечення учнів якісною освітою, в контексті якої передбачено збалансоване навчання різних мов, що сприятиме формуванню їхньої здатності до ефективного спілкування та здобуття інформації в умовах полікультурного світу, підвищить у подальшому їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Упровадження прогресивної моделі багатомовної освіти є одним із процесів такої трансформації в контексті розбудови нової української школи, який спрямовано на досягнення цих цілей.

У 1990 році на 30 сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО в Резолюції 12 було конкретизовано термін «багатомовна освіта», який означає використання в освітньому процесі щонайменше трьох мов: рідної, державної і міжнародної; визначено завдання популяризації багатомовної освіти як засобу підвищення якості навчання і підтримки культурного розмаїття (Акту, Резолюція 12).

Розробка сучасної моделі багатомовної освіти для закладів загальної середньої освіти України, науково-методичного забезпечення її реалізації є актуальним завданням для української педагогічної науки. Упровадження такої моделі є доцільною альтернативою для закладів загальної середньої освіти з навчанням мов національних меншин у процесі пе-

реходу на викладання немовних предметів українською мовою у ланках базової середньої та профільної освіти.

Співробітниками відділу навчання мов національних меншин Інституту педагогіки НАПН України у 2021 році розпочато дослідження «Науково-методичні засади реалізації моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів та національних меншин.

У процесі реалізації моделі багатомовної освіти вчитель має виважено формувати власну систему технологій, методів і прийомів, які сприяють розвитку когнітивних здібностей учнів, формуванню здатності вибудовувати ефективні комунікативні стратегії в умовах багатомовності і полікультурності, підвищують мотивацію до навчання мов, формують позитивну рефлексію до інших мов і культур.

Вибір і поєднання технологій, методів і прийомів навчання залежить від варіанту моделі багатомовної освіти, який обирає освітній заклад, лінгводидактичного статусу виучуваних мов, мовного досвіду учнів, цілей, які ставить учитель і учні на конкретному уроці, у ході вивчення конкретної теми.

Утім існують технології, які вже довели свою ефективність в умовах реалізації моделей багатомовної освіти. Серед них – технологія CLIL, яка широко використовується в європейських країнах. В Україні предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL) є порівняно новою технологією навчання, яка потребує спланованого запровадження в практику української школи.

CLIL – «Content and Language Integrated Learning» – технологія навчання на основі інтеграції предметного змісту і нової виучуваної мови з пріоритетним розвитком загальних навчальних умінь (автор технології та її назви Девід Марш) (Marsh, ст. 6). Наразі, концептуально технологія CLIL стала не тільки засобом формування комунікативної іншомовної компетентності, розширення функціональних можливостей виучуваних мов, а й засобом залучення та системного використання інноваційних практик.

Навчання за технологією CLIL відбувається на підґрунті 4 «С»: content (зміст) – розвиток знань, умінь і навичок у певній предметній галузі; communication (спілкування) – використання другої або третьої мови у навчанні з акцентом на особливості використання мовних одиниць; cognition (пізнання) – це розвиток пізнавальних і розумових здібностей;

culture (культура) – формування здатності до культурної самоідентифікації, а також усвідомлення існування інших культур.

Усі ці складники знаходяться в динамічному взаємозв'язку між собою. На уроці використовуються всі 4 мовленнєві аспекти навчання мови, але особлива увага приділяється читанню та аудіюванню. Використовуються автентичні тексти з тематики уроку (тексти книжкових, журнальних статей, наукових довідників, медіа-тексти тощо). Тексти визначають відбір лексики і граматичних структур. Учителю постійно спрямовує увагу учнів на аналіз інформації з використанням прийомів критичного мислення. Це дає змогу їм зрозуміти і засвоїти інформацію краще.

Найважливіше в уроках CLIL те, що вони пов'язують мову з реальністю. Учні засвоюють лексику, граматику в процесі «живого» спілкування, ставлячи питання і знаходячи на них відповіді, як у реальному житті, так як це відбувається і на уроках рідної мови.

У процесі дослідження підтверджено, що технологія CLIL ефективна за таких умов:

- створення безпечного психологічного клімату на уроці;
- використання на уроці однієї мови, одного і того ж учителя (відмінність від бінарних уроків);
- рівень складності навчального матеріалу має бути дещо нижчим у порівнянні з рівнем предметних знань учнів, які вони опановують рідною мовою;
- ретельна підготовка до моделювання навчального процесу: відбір доцільних текстів і завдань для розуміння і засвоєння навчального матеріалу;
- побудова завдань, орієнтованих передусім на опанування предметного змісту, постійний моніторинг розуміння змісту в процесі навчання;
- демонстрація особливостей лінгвістичних форм, формування вмінь побудови нових форм і повторення уже відомих;
- надання переваги формувальному оцінюванню, зокрема таким його формам як самооцінювання і взаємооцінювання;
- стимуляція самостійної і творчої діяльності учнів, залучення їх до експериментів і творчих проєктів;
- активний розвиток комунікативних умінь з використанням прийому скаффолдінгу, що спрямований на підтримку засвоєння предметного змісту новими виучуваними мовами.

Зроблено висновок, що предметно-мовна інтеграція передбачає внесення певних змін у добір змісту, організацію навчання. Посилюється увага до спеціальної лексики, яка використовується на уроках інших предметів, розширюється тематика навчальних науково-популярних текстів, мовленнєвих ситуацій, які пов'язані з математикою, фізикою та іншими предметами; широко застосовуються інтерактивні методи; актуалізуються прийоми критичного мислення.

Виявлено, що запровадження технології CLIL в умовах реалізації моделі багатомовної освіти підвищує мотивацію до вивчення М 2 (державної мови) і М3 (іноземної мови). Вивчення мов стає більш цілеспрямованим, тому що вони використовуються для вирішення конкретних комунікативних завдань. Використання CLIL дає можливість учням розширити знання з немовних предметів, ефективно працювати з інформацією, представленою іншою мовою; сприяє розвитку толерантності до інших мов і культур, формуванню ставлення до культурного розмаїття як цінності.

В умовах реалізації багатомовної освіти цю технологію можуть використовувати не тільки викладачі іноземної мови на предметах немовного циклу, а й вчителі немовних предметів у процесі переходу на викладання державною мовою в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин (особливо в умовах, коли українська мова не є спорідненою для мови меншини – угорської, румунської тощо).

Ключові слова: багатомовна освіта; модель; технологія CLIL; іноземна мова; державна мова.

Література

1. Akty 30 sesii Heneralnoi konferentsii YuNESKO, Rezoliutsiia 12. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://unesdoc.unesco.org/ark/48223/pf0000260889_rus
2. Marsh, D. (2002). CLTL / EMILE – the European Dimension: Actions, Trends and Foresights Potential [Electronic resource]. Brussels : The European Union. URL: <http://userpage.fu-berlin.de/elc/bulletin/9/en/marsh.html>